

BESKÆFTIGELSESPØRGSMAALET.

Af Johs. Kjærbøl.

Professor *Harald Westergaard* har for nylig i „Nationaløkonomisk Tidsskrift“ betegnet Arbejdsløsheden som et Paradoks, maaske Nutidens haardeste. Dette er utvivlsomt rigtigt. Vi har Overflod paa Arbejdskraft og et højt udviklet Produktionsapparat, hvis fulde Udnyttelse vilde kunne tilfredsstille et uhyre Behov af Livsfornødenheder og medføre en Højnelse af Menneskenes Livsføringsmuligheder, samtidig med, at Millioner af Mennesker ikke kan faa tilfredsstillet selv meget simple Behov. Paradokset bliver til et Problem, saa uhyre indviklet, at dets Udredning paakalder hele Nationaløkonomiens Spændvidde, foruden at det giver Anledning til vidtgaaende sociale, kulturelle og etiske Betragtninger.

En af de Aarsager, som baade efter Praktikeres og Teoretikeres Mening har medvirket til den uhyre Arbejdsløshed, som Verden gennem Efterkrigstiden har været Vidne til, er Rationaliseringen, et Slagord, der er skabt som Betegnelse for Efterkrigsaarenes stærkt forcerede Produktionsmetode. Ofte kan man undre sig over den Sindsligevægt, hvormed Arbejderne frembringer Maskiner, der maaske i næste Omgang vil overflødiggøre dem selv eller nogle af deres Kammerater. Det er ikke nogen Fatalisme hos Arbejderne, som her gør sig gældende, men det er deres sunde Fornuft, der siger dem, at dels vil det ikke kunne nytte noget at søge Udviklingen hæmmet, og dels indeholder Rationaliseringen, rigtig organiseret og ledet efter samfundsmæssige Hensyn, Mulighed for en betydelig Højnelse af Menneskehedens Kaar, herunder ikke mindst Arbejdernes egne. Naar der derfor fra Arbejderside kommer Uvilje til Orde overfor Rationaliseringen, er det ikke, fordi Arbejderne kunde ønske de gamle Produktionsmetoder bibeholdt, men fordi de Muligheder for en forbedret Tilværelse, som Rationali-

seringen indeholder, ikke udnyttes, og at Rationaliseringen i Stedet medfører Forbandelse for Arbejderklassen gennem den omfattende Arbejdsløshed, som den skaber. Man maa her huske, at Arbejderne i stor Udstrækning har gjort sig nyttige ved Produktionens Udvikling og i mange Tilfælde direkte medvirket til Fremme af denne.

Det Pres, som Fagforeningerne har øvet paa Arbejdsgiverne for at opnaa de bedst mulige Løn- og Arbejdsbetingelser, og som ofte har ført Bedrifterne til det, man har kaldt den økonomiske Grænse, tvinger Bedriftslederne til stadig at søge sig frigjort i størst mulig Udstrækning af den menneskelige Arbejdskraft, og det er højst sandsynligt, at hele den tekniske Udvikling ikke var naaet saa vidt, som Tilfældet er, om ikke Arbejderne gennem deres Organisationer havde øvet dette Pres.

Ved at indgaa paa Akkordløssystemet anerkender Arbejderne i Virkeligheden den rationelle Lønningsform, nøje afpasset efter Arbejdspræstationen i Modsætning til Timeløns- og Dagløns-systemet, og for dansk Industri er det et Særkende, at Akkordsystemet er saa udbredt, som det er. I mange Fag og Brancher andrager Akkordarbejdet 100 % eller meget nær op imod, og tager vi et saa stort Omraade som f. Eks. Jernindustrien, andrager Akkordarbejdet mellem 60 og 70 %.

Akkordsystemet er ikke alene en rationel Lønningsform, det er i Virkeligheden en Slags Rationalisering af den menneskelige Arbejdskraft. Det sætter Arbejdstepoet op over, hvad det vilde være, hvis det drejede sig om Timeløn eller Dagløn, og dets Virkninger rækker ud over de akkordlønnes Omraade, idet Akkordtempoet i mange Tilfælde ogsaa trækker Tempoet op for de Arbejdere, der paa Grund af Arbejdets Beskaffenhed eller andre Forhold ikke er i Stand til at opnaa Akkord.

Men dertil kommer, at de Reduktioner, som Arbejderne maatte indgaa paa, efter at Krigskonjunkturen havde kulmineret, har medført, at Arbejdsintensiteten er sat op, idet Arbejderne ved at udføre mere Arbejde i samme Tidsenhed søgte at indtjene noget af det, som de tabte ved de reducerede Akkordpriser. Gennem de organisationsmæssige Bestræbelser for at opnaa de bedst mulige Livsbetingelser har Arbejderne altsaa presset den maskinelle Udvikling frem, og ved at affinde sig med, ja, i stor Udstrækning at tilstræbe Akkordsystemet, har de i Virkeligheden direkte ydet et væsentligt Bidrag til Rationaliseringen.

Arbejderne har i Virkeligheden den samme Indstilling som

Driftsherren; naar der er Mulighed for at gennemføre et Fremskridt, kan man ikke undlade at udnytte denne Mulighed. Jeg ved godt, at dette Syn paa Arbejderne ikke gør sig gældende i alle Kredse, og jeg mærker ofte den Uvilje, ja, ligefrem Fjendskab, der i saa Henseende kommer frem overfor Arbejderne og deres Organisationer, hvilke man ofte er tilbøjelig til ganske at frakende Lysten til at stille sig til Raadighed ved Gennemførelse af produktionsmæssige Fremskridt.

Man har f. Eks. fremført, at der vilde være god Grund til i mange Fag at regulere Tilgangen, og at der ogsaa kunde være Grund til at modarbejde den stærke Specialisering imellem Fagene, som ofte kan gøre Vanskelighederne mere følelige. Maa jeg hertil bemærke: Hvad vil det sige at regulere Tilgangen til Fagene, og hvad vil det nytte i en Tid, hvor alle Fag, maaske lige i Øjeblikket undtaget Bygningshaandværkerne, er overfyldt? Det gælder Bagerne saavel som Juristerne, og hvor vil man gøre af dem, der udelukkes fra at komme ind i et Fag? Det hele vil blot blive en Omplacering af de arbejdsløse. Og naar man taler om Specialisering mellem Fagene, og anser denne for at være for vidtdreven og hævder den naturlige Vekselvirkning, saa er denne Specialisering jo netop en af Rationaliseringens Sider, fremkaldt af Kravet om i samme Tidsenhed at faa udført det mest mulige Arbejde, og tilsigtende at fremskaffe det bedst mulige Produkt.

Gennem 10 Aar, der ligger forud for den Tid, hvori man er blevet fortrolig med Ordet Rationalisering, har jeg været Arbejdsanviser indenfor Smede- og Maskinfaget og fik der Erfaring for, hvad Arbejdsgiverne kræver af den enkelte Arbejder, først og fremmest med Hensyn til Specialisering, og Kravene er i saa Henseende ikke blevet mindre fra Arbejdsgiverside, tværtimod. Det er jo forklarligt, fordi Specialisten udfører det paagældende Arbejde baade hurtigere og bedre end den ikke specialiserede Arbejder, og Udviklingen vil i stigende Grad kræve ikke alene af Arbejderne, men af alle Samfundsborgere, at de hver finder sit Speciale.

Og paa den anden Side er den Organisation paa ca. 30,000 Medlemmer, som jeg repræsenterer, i Virkeligheden et af faglærte Arbejdere bestaaende Industriforbund med fuldkommen fri Adgang til, saa langt som den enkeltes Evner og Dygtighed rækker, at gaa fra den ene Branche til den anden, ja, man kan forsaavidt med Rette sige fra det ene Fag til det andet, som der jo f. Eks. paa Grovsmede og Instrumentmagere er en meget stor faglig Afvigelse.

Skaber denne Rationalisering Arbejdsløshed?

Jeg anser det for givet, at vi i Danmark uden Rationalisering vilde have haft en langt større Arbejdsløshed, end Tilfældet har været; thi her er det Spørgsmaalet om at kunne konkurrere med den udenlandske rationaliserede Industri. Der er for mig ingen Tvivl om, at den ikke-rationaliserede danske Industri har ydet sit væsentlige Bidrag til Arbejdsløsheden, fordi den paa Grund af gammeldags teknisk Indretning, Mangel paa Koncentration og Handelsorganisation ikke har kunnet konkurrere. Men tager vi Rationaliseringen under et, saa forekommer det mig, at den katastrofale Arbejdsløshed i de store Industrilande umuligt kan være upaavirket af Rationaliseringen. Naar man skaber et Produktionsapparat, hvis mest fremtrædende Formaal er Overflødiggørelse af den menneskelige Arbejdskraft, og den saaledes ledigblevne Arbejdskraft mister sin Købeevne, vil det i Virkeligheden sige, at Produktionsapparatet selv afskærer Muligheden for dets fulde Udnyttelse ved gennem den Arbejdsløshed, som det skaber, at ødelægge en Købeevne, som Rationaliseringen maa forudsætte. Der er derfor under de nuværende Samfundsforhold en haabløs Modsigelse imellem det stærkt udviklede Produktionsapparat og den af dette i høj Grad svækkede Købeevne hos Arbejderbefolkningen.

Naar man i Industrieretningen for 1930 søger at bortforklare Rationaliseringens arbejdsløshedsskabende Virkninger ved at lægge Ansvaret for den stigende Arbejdsløshed over paa Arbejderne, forekommer det mig derfor paa den ene Side at være ganske overflødig som Forsvar for dansk Rationalisering og paa den anden Side et grundløst Angreb paa Arbejderne og deres Organisationer, der, som før nævnt, i høj Grad har medvirket ved den tekniske Rationaliserings Gennemførelse.

Man siger i Industrieretningen, at den tekniske Udvikling, der fandt Sted før Krigen, var i sig selv meget betydningsfuld, og de opnaaede Resultater i Form af Billiggørelse af Produktionen var overordentlig store. Forskellen er, siger man, imidlertid, at man før Krigen rationaliserede for at kunne give Forbrugerne en billigere Vare, medens man nu rationaliserer for at kunne give Arbejderne en højere Løn. En vellykket Rationalisering fandt dengang sit Udtryk i en Prisnedsættelse, der kunde kalde nye Forbrugskredse frem som Købere og saaledes give Anledning til en større Produktion med deraf følgende Udvidelse af Beskæftigelsen.

Jeg skal hertil bemærke, at selvom Betegnelsen Rationalisering kun dækker over en Bestræbelse, som altid har været den

sunde Produktions Formaal, nemlig at anvende de mest hensigtsmæssige Arbejdsmetoder, og de mest ydedygtige Maskiner, saa er der dog en himmelvid Forskel paa det Tempo, som kendetegner disse Bestræbelser i Tiden efter Verdenskrigen, og den jævne Udvikling, der fandt Sted før Krigen. Jeg har taget mig for at undersøge, hvorledes det forholder sig med denne saakaldte Førkrigstid-Rationaliserings Evne til at kunne give Forbrugerne en billigere Vare, og her viser det sig, at sammenlignet med et Pristal paa 100 i 1914, var Pristallet i 1898 kun 75, og de meilemliggende Aar viser en jævn gradvis Stigning Aar for Aar. Udtager man enkelte Detailpriser for Arbejderklassen i København i 1905 og i 1914 faar man f. Eks.:

	1905	1914
Cigarer pr. 100 Stk.	540 Øre	648,8 Øre
Margarine pr. kg.	116,2 "	132,6 "
Uldgarn " "	590 "	660 "
Jakkesæt. Kr.	52,40	Kr. 60,90
Herrstøvler pr. Par "	13,80	" 14,29

De her nævnte Tal er jo en daarlig Illustration til Paastanden om, at Rationaliseringen før Krigen medførte Billiggørelse af Produkterne. Til Gengæld har de senere Aar under Rationaliseringen været præget af et enestaaende Pristald.

Fra 1905—1914 steg Lønnen for faglærte med ca. 30 %, for ufaglærte med 17,5 %, saaledes at Lønnen før Krigen steg i betydelig højere Grad end Priserne, og Paastanden om, at man rationaliserer for at opretholde et højt Lønniveau, var i og for sig mere berettiget dengang, end Tilfældet er nu, hvor Rationaliseringen faktisk har medført en betydelig Reduktion af Lønnen pr. Produktionsenhed. Ganske det modsatte var Tilfældet før Krigen, hvor ikke alene Arbejdsfortjenesten steg, men hvor utvivlsomt denne Stigning var stærkere end Fremgangen i arbejdsbesparende Maskiner og Arbejdsmetoder og dermed belastede Produktionsenhederne med en større Lønandel.

Til Belysning af Bevægelsen i Lønningerne efter Krigen skal jeg anføre, at Arbejdslønnen i Haandværk og Industri var

	Oktbr. Kvartal 1920	Jan. Kvartal 1931
i Hovedstaden	216 Øre	142 Øre
i Provinsen . .	190 "	123 "
Hele Landet .	203 "	131 "

Tager vi Gennemsnittet for hele Landet, viser det sig, at Lønnen i Efterkrigsaaarene er gaaet ned med 35,4 %. Samtidig

er Pristallet gaaet ned fra 261 i 1920 til 154 nu, eller med 41 %, men da den sidste Lønopgivelse, jeg anførte, var for Januar Kvartal 1931, og da en betydelig Del af Lønningerne som bekendt ved Forligsmandens Mæglingforslag i Foraaret blev reducerede med 5 og 8 %, har man Grund til at skønne, at Lønnedgangen og Pristallets Sænkning er nogenlunde det samme.

Nu vil der selvfølgelig imod disse Beregninger kunne indvendes, at det ikke er rigtigt at bruge 1920 som Udgangspunkt, men at Pris- og Lønniveau bør sammenlignes med 1914, og det vil i saa Tilfælde vise sig, at Lønnen er steget betydelig mere end Pristallet. Men her maa man have Lov til at forudsætte, at hvis Verdenskrigen ikke var kommet med den deraf følgende mægtige Stigning i Priserne, vilde den Stigning, der som før paapeget fandt Sted i Lønningerne før Krigen, være blevet fortsat. Hertil kommer, at der altid i en Nedgangsperiode vil være store Vanskeligheder forbundet med at faa Arbejderne til at foruddiskontere et forventet Prisfald ved at gaa foran med Lønreduktioner. Sagen er nemlig den, at Arbejderne har Erfaring for, hvor vanskeligt det er at faa Lønnen hævet igen, selvom der er naturlige Muligheder herfor. Det er saaledes en Kendsgerning, at først i 1918 lykkedes det at faa Dækning for Prisstigningen siden 1914. Det var i Virkeligheden kortsynet Politik, Arbejdsgiverne dengang førte, og den har bidraget til at øge Mistilliden hos Arbejderne til Arbejdsgiverne og skabt Vanskeligheder i Lønforhandlingerne.

Jeg vil dog gerne pege paa, at Lønstatistikken ikke paa nogen Maade giver Udtryk for, med hvilken Løn den enkelte Produktionsenhed er belastet, idet Fortjenesterne i væsentlig Grad er paavirket af, at Arbejdet udføres i Akkord. Jeg har før anført, at indenfor Jern- og Metalindustrien udføres mellem 60 og 70 % af Arbejdet i Akkord, og i høj Grad paa Grundlag af faste Priser og Priskuranter, aftalte mellem de enkelte Virksomheder og dissers Arbejdere. Disse Priser og Priskuranter er i stor Udstrækning regulerede i Overensstemmelse med, hvad de forbedrede Arbejdsmetoder og arbejdsbesparende Maskiner har skabt Baggrund for, hvorved der for Arbejdsgiverne er fremkommet Lettelser i Lønombestemmelserne paa de enkelte Produktionsenheder, udover hvad der er opnaaet ved de generelle Overenskomstfornyelser og gennem den automatiske Lønregulering, der særlig fra 1921 til 1927 i stor Udstrækning fandt Sted i Overensstemmelse med Pristallets Svingninger.

Da Arbejderne ved Akkordarbejde har forsøgt at indtjene det

mest mulige af de stedfundne Reduktioner for derved at bevare den engang opnaede Levestandard, har Arbejdsgiverne samtidig med, at de rationaliserede, opnaet mindre Løn pr. Produktionsenhed og større Arbejdspræstation pr. Tidsenhed, og denne Bevægelse er et fremtrædende Træk i den danske Lønpolitik's Fysiognomi, men et Træk, som man ikke faar Øje paa ved blot at studere Statistikkens Gennemsnitsfortjenester.

Jeg kender da heller intet Tilfælde, hvor det har været muligt for danske Arbejdsgivere at paapege, at de enkelte Produktionsenheder var belastede med mere Arbejds løn end tilsvarende Produktionsenheder i Udlandet. Jeg skal erkende, at dette vel ogsaa er forbundet med meget store Vanskeligheder, men som Helhed vil jeg fastslaa, at den Omstændighed, at danske Arbejdere har en noget højere Fortjeneste, end man kan notere for andre Landes Arbejdere, ingenlunde betyder, at de danske Arbejdsgivere maa udrede en højere Løn for Fremstilling af de samme Produkter.

Jeg vil her erindre om Kontorchef *Vedel-Petersens* Beregninger vedrørende Arbejdsintensitetens Stigen, som han forelagde i Nationaløkonomisk Forening den 8. November 1927. Vi skal selvfølgelig være forsigtige med at bibringe os selv den Tro, at de danske Arbejdere er dygtigere end Alverdens andre, men jeg vil dog erindre om, at det engelske Ford Motor Compagnis Formand i Fjor udtalte, at Selskabet var kommet til det Resultat, at i Danmark, hvor der betaltes den højeste Løn i Europa, fandtes den laveste Omkostning pr. Tidsenhed.

Samtidig er det Arbejde, vi udfører, kvalitetsmæssigt af en høj Standard. Fornylig har General Motors International ladet foretage en Konkurrence mellem sine forskellige Samlerfabrikker med det Resultat, at den danske Samlerfabrik fik tilkendt Guldmedaille, og der er ingen Tvivl om, at naar vi med de Specialiteter, som den danske Eksportindustri har kastet sig over, med saa stort Held har kunnet konkurrere med Udlandet, skyldes det ogsaa den Omstændighed, at Industrien, paa samme Maade, som vort Landbrug, har tilstræbt og været i Stand til at gennemføre en høj Kvalitetsstandard.

Et Bevis for at min Paastand om Nedgangen i Lønomkostningerne pr. Produktionsenhed er rigtig, har vi ogsaa deri, at fra Februar 1927 og indtil Afslutningen af de nye Overenskomster paa Grundlag af Forligsmandens Mæglingsforslag i Foraaret, skete der en Stigning i Lønningerne fra 131 til 135 Øre, men da der ikke generelt i dette Tidsrum, bortset fra

nogle Arbejdsmandsfag, hvor Lønningerne laa meget lavt, har fundet Forhøjelser Sted af Timeløn eller Priser, er denne Merfortjeneste kun fremkommet ved, at de enkelte Arbejdere har fremstillet mere i samme Tidsenhed end tidligere, hvorved baade Arbejderne og Arbejdsgiverne har opnaaet en Fordel.

Hvis man sætter Produktionsindexet til 100 i 1927, er dette i 1930 steget til 127, hvilket vil sige, at den danske Industri uden yderligere Lønbelastning har forøget sin Produktion med 27 $\%$. Til Gengæld voksede det med Produktionen beskæftigede Antal Arbejdere kun med 20 $\%$. Tager vi Jern- og Metalindustrien, er dens Produktion fra 1927 til 1930 steget med 49 $\%$, medens Antallet af beskæftigede Arbejdere kun er steget med 22 $\%$. Nu paastaar altsaa Industrilederne, at denne relative Nedgang i Beskæftigelsen kunde være formindsket eller maaske ændret til en Fremgang, hvis Arbejderne yderligere havde reduceret deres Andel i Produktionsomkostningerne, men dette tror jeg ingenlunde paa. Sagen er den, at Arbejdslønnen under den fremadskridende Rationaliseringsproces kommer til at spille en stadig mindre Rolle, og at Arbejdernes Medvirkning ved Produkternes Fremstilling i mange Tilfælde er saa ringe i Forhold til den maskinelle, at Lønnens Størrelse bliver mere underordnet end tidligere. Paastanden om, at Arbejdsgiverne kun køber Maskiner, fordi Lønnen er for høj, og at en passende Nedgang i denne vilde kunne forhindre Maskinernes Indtrængen — saaledes som f. Eks. Ingeniør *Erling Foss* for nylig har hævdet i Tidsskrift for Industri — er ganske uholdbar. Thi det er jo i ringe Grad Arbejdslønnen, der her spiller ind, og i langt højere Grad Spørgsmaalet om den Tid, som Maskinerne sparer i Produktionsprocessen. Tror maaske nogen paa, at Hurtigdrejestalet ikke var blevet indført, hvis Arbejderne havde reduceret deres Løn med 50 $\%$? Nej, selvfølgelig ikke, fordi Hurtigdrejestalet betød en saa mægtig Gevinst af Tid, at det var ganske underordnet, hvilken Løn Arbejderen, der betjener Staalet, oppebærer. Det samme er Tilfældet med de overordentlig ydedygtige automatiske Arbejdsmaskiner, hvoraf en enkelt Arbejder betjener flere, med Betonblandemaskiner, Autogensvejsning o. m. a. Det Moment, der her mere end noget andet spiller en Rolle, er den størst mulige Udnyttelse af Tiden.

Naar man nu retter Angreb paa Arbejderne og anfører, at deres Lønpolitik hindrer den danske Industri i at udnytte de Muligheder, der ligger i Rationaliseringen, og at denne blot benyttes til at opretholde en høj Lønstandard i Stedet for til

at skaffe nogle flere Folk i Arbejde, vil jeg erindre om Direktør *Overgaards* Udtalelser her i Nationaløkonomisk Forening den 31. Marts i Fjor om Arbejdernes Medvirkning ved Etableringen af Skiftehold, d. v. s. en Arbejdstid, der var i Overensstemmelse med, hvad den rationaliserede Teknik maatte kræve. Det meget store Fald i Generalomkostningerne, som derved fremkom, gjorde det muligt at skaffe Ordre ind, og Arbejderantallet steg fra ca. 2.000 i Aaret 1922 til 9.300 i 1929.

Naar der stadig henvises til, at Arbejderne er Aarsag til det høje Prisniveau, vil jeg gerne spørge, om ikke det var paa Tide, at man saa lidt paa Handelens Avance, selvom jeg skal erkende, at store Dele af Detailhandlerstanden i Virkeligheden er proletariseret paa Grund af, at der er altfor mange Handlende, der hver for sig kun kan paaregne en ringe Del af Køberne. Det er ikke min Opfattelse, at Producenterne i alle Tilfælde faar en overdreven Avance, og naar f. Eks. Indehaveren af en Fabrik for Fremstilling af Fiskerimotorer anfører, at Mellemlønnen er 3 Gange saa høj som Arbejdslønnen, saa forekommer det mig at være en fuldkommen Urimelighed.

Vi har endnu en blomstrende Byggeindustri, i ikke ringe Grad baaret oppe af en nogenlunde vellønnet Arbejderstand, hvis Krav til gode Boliger jo heldigvis har været stigende, og som nu ofrer langt mere af deres Indtægt paa Udredelse af en større Husleje, end Tilfældet har været nogensinde tidligere. Man er tilbøjelig til ogsaa her at hefte sig ved de høje Arbejds lønninger, men disse kan næppe være Aarsag til, at engros-Pristallet for Bygningsmaterialer for 1930 ligger paa 194 i Forhold til 100 i 1913. Dette Spørgsmaal kom forøvrigt forleden frem i „Akademisk Arkitektforening“, men den tilstedeværende Repræsentant for Teglværksindustrien havde efter min Mening ikke saa lidt Besvær med at forklare dette Fænomen, uden at komme ind paa, at der her formodentlig laa en urimelig Avance for Producenterne.

Hvis iøvrigt Paastanden om, at de danske Arbejdere ved Opretholdelsen af, hvad man kalder høje Lønninger, forhindrede Rationaliseringen i at give sig Udslag i øget Beskæftigelse, var rigtig, maatte det jo betyde, at i Lande med lave Lønninger vilde den fremadskridende Rationalisering have bevirket en Bedring i Beskæftigelsesforholdet; men saaledes er det jo ingenlunde. Det viser sig, at hvadenten Lønnen er høj som i Amerika eller lav som i Tjekoslovakiet, foregaar Produktionen med

relativt færre Arbejdere, ja selv den store industrielle Opgang i Amerika, der varede indtil September 1929, foregik delvis under øget Arbejdsløshed.

Efter Federal Reserve Board's Produktionsindex har man sat Gennemsnittet af den amerikanske Produktions kvantitative Omfang for Aarene 1923—1925 til 100. I Forhold hertil var der fra de første Maaneder i 1920 til Slutningen af 1921 en Nedgang fra 95 Points til 65. I hele Aaret 1921 ligger Produktionens Omfang mellem 65 og 70 $\%$. Produktionen øges derefter i 1923 fra 70 til omkring 85, og i den næste Opgang fra Midten af 1924 til Midten af 1927 stiger den fra 85 til 110, og endelig den 3. fra 1928 til 1929 fra 100 til 125.

Hvis man med Aaret 1919 som Udgangspunkt sætter Antallet af beskæftigede Arbejdere til 100, er der en vis Overensstemmelse mellem Produktionens Svigninger, indtil man naar Aaret 1924. For Aaret 1925 indtræder der imidlertid et fuldstændigt Omslag. Hele den vældige Produktionsøgning fra Midten af 1924 til Midten af 1929 foregaar uden nogen som helst Forøgelse af det absolutte Antal beskæftigede Arbejdere. For Aarene 1924, 1925 og 1926 ligger Indextallet for Beskæftigelsesgraden omtrent uforandret paa 95 $\%$, altsaa 5 $\%$ under 1919. For Aarene 1927 og 1928 er Tallene aftagende, saa at de i Opgangsaaret 1928 endog for flere Maaneder ligger under 90, og i den første Halvdel af 1929, hvor Produktionen ligger mellem 20 og 30 $\%$ over Gennemsnitsproduktionen i 1924, er Antallet af beskæftigede Arbejdere lavere end for dette Aar, eller mellem 91 og 95. I 1919 regner man med, at den samlede Industri beskæftiger 9 Millioner Mænd og Kvinder; i 1927 var Antallet ikke mere end 8,3 Millioner. Det kan altsaa fastslaaes, at Produktionsopgangen fra 1919 til 1929 er foregaaet uden nogen Forøgelse af Antallet af beskæftigede Arbejdere, men fremviser en absolut Nedgang paa mellem 5 og 9 $\%$.

Gaar vi herfra til Tjekoslovakiet blev Gennemsnitslønnen for 50 $\%$ af samtlige forsikrede Arbejdere i Februar Maaned i Aar anslaaet til at være mindre end 18 tjekiske Kr. i Dagløn, d. v. s. ca. 2 Kr. 10 Øre. Forsaavidt Teorien om, at høje Lønninger forhindrer Industriens Konkurrencemuligheder, er rigtig, skulde dette Lønniveau altsaa medføre, at Tjekoslovakiet i høj Grad maatte besidde saadanne Muligheder, og samtidig, at den vældige Rationalisering, som har fundet Sted i dette Land, maatte kunne give øget Beskæftigelse til Landets Befolkning. Imidlertid er Forholdet ifølge den tjekiske Deputerede, *Kaufmanns* Opgivelser, at der indtil nu er blevet fra 30—70 $\%$

af de før Krigen beskæftigede Arbejdere gjort overflødige, og at en stor Del af dem ikke mere vil kunne genantages til Arbejde i Virksomhederne. Kaufmann anfører ganske modsat af, hvad man altsaa fra forskellig Side paastaar herhjemme, at det hurtige Rationaliseringstempo betragtes som en af Hovedaarsagerne til Arbejdsløsheden. Ifølge den officielle Statistik findes der for Tiden i Tjekoslovakiet 250,000 Arbejdsløse, fra anden Side anslaaer man imidlertid Tallet til 400,000, og en Nød og Elendighed, som vi heldigvis ikke herhjemme har Magen til, hærger de arbejdsløse Industriarbejdere og de smaa Jordbesiddere.

For at se, hvorledes Arbejdsløsheden i Tjekoslovakiet stillede sig i Forhold til Arbejdsløsheden i Danmark, har jeg foretaget en Udregning, der giver det Resultat, at skulde vi her have en tilsvarende Arbejdsløshed, vilde den andrage 105,000 i Stedet for 72,400, hvortil kommer, at i Tjekoslovakiet er Krisen allerede aargammel, medens man vel egentlig kan sige, at vi her i Danmark indtil et godt Stykke ind i indeværende Aar har været holdt udenfor. Selvfølgelig kan en saadan direkte Sammenligning angribes, men den indeholder sikkert et forsvareligt Skøn.

Jeg kan heller ikke tro, at de lave tyske Lønninger skulde kunne belaste den tyske Produktion paa en saadan Maade, at de er Aarsag til den forfærdelige Arbejdsløshed i Tyskland. Der er snarere et haabløst Misforhold mellem Kravet om en lavt lønnet og dermed ikke købedygtig Arbejderstand og Tilstedeværelsen af et Produktionsapparat, der netop kræver en Udvidelse af Købekraften hos de Millioner af Vesteuropas arbejdende Befolkning, der lever paa et Eksistensminimum.

Med Hensyn til Arbejdsløsheden, saaledes som den manifesterer sig her i Danmark, vil jeg, selvom jeg erkender, at Tingene skal ses i Sammenhæng, og at man almindeligvis ikke af en international Beskæftigelseskrise som den nuværende udendvidere kan tage hvert Land for sig, dog pege paa, at Arbejdsløsheden i Danmark er et Produkt af en Række Faktorer. Det maa her erindres, at Tilgangen af Personer, der søger deres Erhverv ved Industrien, er forøget gennem den ringe Udvandring, som siden Krigens Udbrud i Danmark som i andre Lande har præget Beskæftigelsesforholdene. I de 13 Aar fra 1901 til 1913 udvandrede ca. 99,000 Personer til oversøiske Lande, men i de næste 13 Aar fra 1914 til 1926 kun ca. 59,000, d. v. s. ca. 40,000 Personer færre. Heraf kan en uforholdsmæssig stor Del, ca. 35,000, regnes at have hørt til

de voksne Aldersklasser. Dertil kommer, at Landbrugets Industrialisering, altsaa den landbrugsmæssige Rationalisering, har medført en Overflødiggørelse af Arbejdskraft, der i høj Grad søger til Byerne, hvad bedst illustreres ved, at disse i Indbyggertal er steget i betydelig højere Grad, end Tilfældet er med Landbefolkningen. I Aarene 1911—1930 steg Indbyggertallet i København med 37,8 %, Provinsbyerne med 43,1 % og i Landdistrikterne med 20,8 %, det samme Billede giver Erhvervsfordelingens Forskydning fra 80erne i forrige Aarhundrede, hvor Landbrugsbefolkningen udgjorde Halvdelen af Befolkningen; nu mindre end en Trediedel.

Arbejdsløsheden er ikke alene et Udslag af Industriens svigtende Evne til at kunne beskæftige Arbejderne, men den er ogsaa et Udslag af de forøgede Krav, som Befolkningen stiller til Industrien om Beskæftigelse.

Hertil kommer, at Kvindernes Selverhverv efter Krigen i langt højere Grad præger Beskæftigelsesforholdene, samtidig med, at Indregistreringen trods al Paastand om det modsatte, er langt mere effektiv efter Krigen end før denne, og hvor tidligere kun Manden indregistreredes som arbejdsløs, kommer nu i mangfoldige Tilfælde ogsaa Hustruen til. Endelig er det heller ikke uden Betydning, at de mange Hundrede Haandværkere, der i Førkrigsaaene søgte ud paa Valsen, nu er ganske afskaaret herfra. Min Bemærkning om, at Indregistreringen af arbejdsløse er langt mere effektiv efter Krigen end før denne, maa dog ikke forstaas saaledes, at Statistikken giver et fuldkomment Billede af de vanskelige Beskæftigelsesforhold, der for Tiden præger Erhvervslivet. Dels vil jeg henvise til det i de senere Aar opdukkede Hjemløsespørgsmaal, og dels er der en Mængde Mennesker, der opretholder Livet som Handelsmænd, Agenter eller lignende, men som i Virkeligheden maa anses for mere at være arbejdsløse end beskæftigede, og som i høj Grad fører en forhutlet Tilværelse. At den midlertidige Kriselovgivning har bidraget til, at Billedet af Arbejdsløsheden i Danmark for Tiden er saa godt, som det kan blive, maa anses for givet.

Jeg behøver i denne Forsamling ikke at gøre Forsøg paa at udrede alle de Faktorer, der indvirker paa Beskæftigelsesforholdet, men i en Tid, hvor Valutaspørgsmaalet er saa fremtrædende som Tilfældet er, maa det vel være berettiget at pege paa, at Arbejdsløsheden her i Landet som andre Steder efter Krigen har været paavirket af Valutaens Svingninger. Hvad Kronens nuværende Tilknytning til Pundet vil betyde for Be-

skæftigelsesspørgsmaalet herhjemme, er der vel ingen, der i Øjeblikket kan overse. Danmark skulde vel egentlig paa Grund af Kronens Fald have faaet en forøget beskæftigelsesmæssig Chance, hvor det drejer sig om Eksport til de Lande, der endnu har opretholdt Guldmøntfoden, og en bedre Evne til at modstaa Importen fra saadanne Lande. Her spiller det selvfølgelig en Rolle, hvorledes de paagældende Lande stiller sig med Hensyn til Vareudvekslingen, og desværre viser den sidste Tids Begivenheder jo, at man i stigende Grad isolerer sig med høje Toldmure, og at det ene Land handelsmæssigt tager Reppressalier overfor det andet.

Man har fra den Side, som paastaar, at den høje Løn skærper Krisen, villet gøre gældende, at det egentlig er Arbejdsløshedsunderstøttelsen, der fremkalder Arbejdsløsheden, idet Arbejderne uden Understøttelse vilde være tvungne til at gaa ned med Arbejdsbetingelserne, hvorved Produktionsomkostningerne vilde lattes, Produktionen billigøres, og Omsætningen komme igang igen.

Jeg har tidligere henvist til Tjekoslovakiet, hvor lav Løn ikke har fremkaldt Beskæftigelse, tværtimod, og hvor Hjemmemarkedet lider under en i høj Grad proletariseret Befolkning uden Købeevne. Jeg tror ikke paa Arbejdsvilkaarenes Førringelse som Middel til Afhjælpning af Arbejdsløsheden. Hvis Arbejderne i Danmark gik med til Nedsættelse af deres Lønninger med et eller andet Beløb, kunde det betyde, at Varepriserne nedsattes med et tilsvarende Beløb, men samtidig synker Arbejdernes Købeevne med det samme Beløb, og tiilsyneladende vilde det hele gaa lige op. Men saaledes bliver Forholdet ikke. Tværtimod vil Arbejderne blive forfordelte, da de jo ikke er de eneste Forbrugere. Deres Lønnedgang vilde blive fordelt saaledes, at noget faar de maaske igen gennem Varesnes nedsatte Pris, en Del vil gavne andre Samfundsklasser, da disse ogsaa vil faa deres Forbrugsvarer billigere, og en Del vil gavne Arbejdsgiverne, der vil faa en billigere Produktion.

Man har f. Eks. i Tyskland set, at Priserne paa færdige Varer ikke er gaaet ned tilsvarende, hvad Arbejdslønnen er sunket, fordi Lønnedsættelsen fordeler sig paa saavel Forbrugsvarer som Produktionsmidler. Arbejderne maa altsaa betale for Krisen, og da den almindelige Købeevne synker, medens Muligheden for Anlæg af nye Produktionsmidler stiger, er der Udsigt til større Arbejdsløshed.

Jeg synes, at *Bramsnæs* i Geneve har sagt det rigtige,

nemlig at en almindelig Lønnedsættelse var uden Værdi, den vilde blot flytte Købekraften og derigennem ophæve den nødvendige Ligevægt. Arbejderorganisationerne maa sætte ind for en Forøgelse af Lønnen i de Lande, hvor den nu er for lav, for derved at udligne de bestaaende Uligheder.

Maa jeg med Hensyn til Arbejdsløshedsunderstøttelsen bemærke, at de arbejdsløses Eksistens jo skal opretholdes, og vil man ikke give dem Understøttelse, maa Samfundet paa anden Maade træde til, hvad jeg tror baade bliver dyrere og daarligere, dyrere, fordi man vil komme bort fra Principet Hjælp til Selvhjælp, daarligere, fordi det vil være moralsk nedbrydende at sætte de arbejdsløse under Samfundets Forsorg.

Jeg vil ved denne Lejlighed gerne pege paa de uhyre Ofre, som Arbejderne selv har bragt som Bidrag til Opretholdelse af de arbejdsløses Eksistens, og jeg kan saaledes anføre, at siden den første Lov om anerkendte Arbejdsløshedskasser i 1907 traadte ud i Livet og til 31. Marts 1930 er der af Arbejderne betalt ca. 176 Mill. Kr. til Arbejdsløshedsforsikringen.

Alene i Regnskabsaaret 1930—1931 har Arbejderne betalt 17,9 Mill. Kr. til Arbejdsløshedskasserne, medens Staten har betalt 5,1 og Kommunerne 4,6 Mill.

I Fjor Efteraar nedsatte Arbejdernes internationale faglige Central og den socialistiske Arbejder-Internationale et Fællesudvalg, som skulde undersøge Muligheden for en Bekæmpelse af Arbejdsløsheden, og dette Fællesudvalg afgav i Januar Maaned i Aar ved et Møde i Zürich en omfattende Beretning, hvori man bl. a. med Henblik paa Lønspørgsmaalet siger:

„Selvom man indrømmer, at en Lønnedsættelse i et enkelt Land maaske vil kunne forøge dets Eksportmuligheder, vilde dog paa den ene Side Købekraften paa det ulige vigtigere Hjemmemarked samtidig formindskes, og paa den anden Side vil Lønsænkningens bestræbelser i andre Lande styrkes. En samtidig Nedsættelse af Lønnen i alle Lande, som ikke vilde ændre noget ved Konkurrenceforholdet paa Verdensmarkedet, vilde heller ikke kunne nedbringe Arbejdsløsheden, men tværtimod gennem den heraf betingede Indskrænkning af Massekøbekraften kun yderligere skærpe det bestaaende Misforhold“.

Naar man fra Arbejdsgiverside saa stærkt peger paa Lønandelens Betydning i Produktionsomkostningerne, burde man ogsaa bidrage til, at en saglig Bedømmelse heraf kunde finde Sted. Man burde, som vi saa ofte har fremhævet, paa det Grundlag, der ved Indførelsen af det danske Tillidsmands-

system er skabt, medvirke til en Udvikling af dette henimod en større Adgang for Arbejderne til Indseende med Virksomhedernes økonomiske og tekniske Forhold, og indtil dette kan finde Sted, bør Samfundet som saadant sikre sig denne Kontrol. Selv den tyske Rigskansler *Brüning* har jo udtalt sig i denne Retning, og givet er det, at med Virksomhedernes stigende samfundsmæssige Betydning vil der finde en Udvikling Sted henimod en saadan Kontrol fra Samfundets Side; thi naar Kapitalen giver op, overlader den til Samfundet at forsørge de Mennesker, som ved Sammenbruddet bliver ledige.

Medens man fra visse Sider paastaar, at Lønreduktionen vilde medvirke til Arbejdsløshedens Begrænsning, hævdes det fra Arbejderside, at en Forkortelse af Arbejdstiden vilde være et virkningsfuldt Middel. Den foran nævnte internationale Kommission har herom udtalt:

„Den meningsløse Tilstand, som trods utallige arbejdsløse Kræfter ikke tillader en Tilfredsstillelse af de brede Massers vigtigste Livsfornødenheder, maa endelig afskaffes. Den første Forudsætning herfor er en retfærdig Fordeling af Arbejdet i Overensstemmelse med det enkelte Menneskes øgede Arbejdspræstation. Af den Grund har allerede den internationale Fagforeningskongres i Stockholm rejst Kravet om almindelig Indførelse af den 44-Timers Arbejdsuge som første Etape for en videre Arbejdstidsforkortelse. Arbejdsløshedens truende Udvikling i hele Verden tvinger allerede nu til Fremsættelse af videregaaende Krav. Dersom Arbejdstidsforkortelsen virkelig skal tilvejebringe en betydelig Aflastning af Arbejdsmarkedet, maa Arbejdstiden sættes yderligere ned, og Arbejdsugen mindst forkortes med en fuld Arbejdsdag. Indførelsen af Fem-Dages Ugen (40 Timer), som ogsaa synes formaalstjenlig af driftsøkonomiske Grunde, maa derfor i alle Lande være Fagforeningernes principielle Fordring.“

Det første Udslag af den internationale Kommissions Udtalelse er blevet, at der nu er forelagt et Lovforslag i det tjekiske Parlament om Gennemførelse af den 40-Timers Arbejdsuge, og det er vel næppe nogen Tilfældighed, at det netop er dette Land med sin stærke Rationalisering, sin store Arbejdsløshed og sin forarmede Befolkning, der gaar i Spidsen for dette Spørgsmaals Løsning.

Det kan ikke bestrides, at en saadan Nedsættelse af Arbejdstiden maatte kunne bidrage til at skabe forøget Beskæftigelse, selvom det vil være fejlagtigt at tro, at Antallet af beskæftigede Arbejdere vil stige i nøje Forhold til Arbejdstidens Indskrænkning. Her vil jo ogsaa opstaa Spørgsmaalet om Kompensation

for en saadan Arbejdstidsforkortelse, og selvom det kan paa-regnes, at Arbejderne nu som tidligere er villige til at bringe økonomiske Ofre for dette Spørgsmaals Gennemførelse, vil Lønningernes Størrelse her trække Grænser.

Iøvrigt er Arbejdstiden i betydelig Grad nedsat dels gennem ugentlig eller daglig Forkortelse, eller ved at nogle Arbejdere arbejder en Uge og andre Arbejdere en anden Uge. Medens den førstnævnte Fremgangsmaade medfører, at det nødvendige Antal Arbejdere ved forkortet Arbejdstid udfører alt det forhaandenværende Arbejde, betyder den anden Fremgangsmaade, at man fordeler det tilstedeværende Arbejde over det størst mulige Antal Arbejdere. Det er med andre Ord en Slags Rationering af det forhaandenværende Arbejde, en Fremgangsmaade, der giver Beskæftigelse til et større Antal Arbejdere, men til en lavere Fortjeneste.

Ved Overvejselen af Midler, der kan bringes i Anvendelse for at modarbejde Arbejdsløsheden, er man jo ogsaa kommet ind paa Spørgsmaalet om Forhøjelse af den skolepligtige Alder. Jeg tror, at det er rigtigt, at man ved at forlænge Skoletiden f. Eks. 1 Aar, kunde yde et betydeligt Bidrag til Arbejdsløshedens Bekæmpelse, samtidig med, at Arbejderne faar Adgang til en forbedret Undervisning. Naar vi herhjemme, saa godt som Tilfældet har været, var i Stand til industrielt at konkurrere med Udlandet, har det ogsaa haft sin store Betydning, at vi har en Arbejderklasse med gode Skolekundskaber, og fremragende Arbejdsgivere har da ogsaa ofte fremhævet dette.

Det er givet, at Udvidelse af Skoletiden vil betyde en økonomisk Belastning af Arbejderhjemmene, men det er samtidig værd at bemærke, at ogsaa her er Arbejderne villige til at yde et Offer for at bidrage til Arbejdsløshedens Bekæmpelse. At det samtidig vil betyde øgede Udgifter for Samfundet, noterer jeg blot for en Fuldstændigheds Skyld.

Man har jo ogsaa været inde paa Spørgsmaalet om i nogen Grad at lede Strømmen fra Byerne tilbage til Landet ved Oprettelse af Smaabrug, gennem Udstykning af større Gaarde til Husmandsbrug at binde en større Arbejdsstyrke til Jordbruget. Selvfølgelig vil ogsaa en saadan Foranstaltning være et nyttigt Led i Bestræbelserne for Arbejdsløshedens Aflastning, men Forholdene vil efter min Formening medføre, at det er stærkt begrænset, hvad der ad den Vej kan opnaas.

Der er for mig ingen Grund til, staaende overfor denne Forsamling, at komme ind paa Betydningen af offentlige Arbejders Iværksættelse i Krisetider. Jeg skal heller ikke her komme

ind paa almindelige banktekniske Betragtninger, men blot pege paa den uhyre Betydning, som Pengeinstitutterne har for hele Næringslivet. Arbejderbevægelsen anser det derfor ogsaa for rigtigt at tilstræbe, at Samfundet faar den størst mulige Kontrol med hele Bankvæsenet. Bankerne behersker i høj Grad Industrien, og det kan vel blive et Spørgsmaal, om ikke deres Dispositioner til Tider har været mere præget af snævre Bankinteresser, Hensyn til Dividendepolitik o. s. v., end af det samfundsmæssige Hensyn. Ofte er slet ledede og ikke konkurrencedygtige Virksomheder blevet opretholdt, medens gode og solide Virksomheder har haft Vanskelighed ved at erholde den fornødne Financiering.

Man har ved Overvejelsen af Midler til at komme Arbejdsløsheden til Livs henvist til Rusland som Eksemplet paa den gennemførte Planøkonomi, for hvilken 5 Aars-Planen er et eklatant Udtryk, men det Eksperiment, der for Tiden finder Sted i Sovjet-Unionen, kan ikke udendvidere efterlignes i Vesteuropa. I Rusland forsøger man ved Hjælp af en gennem Aarhundreder underkuet og fatalistisk indstillet Underklasse, som man byder lave Lønninger og en kummerlig Tilværelse, at fremskaffe et Produktionsapparat, til hvis Skabelse den russiske Arbejder og Bonde medvirker i Haab om at opnaa Livsvilkaar, der er bedre end dem, han er vant til. Man har i Rusland gjort Planøkonomien til en Religion for den arbejdende Befolkning. Det er min Overbevisning, at Vesteuropa og Amerika maa indstille sig paa i Fællesskab ogsaa at gennemføre en Planøkonomi, men afpasset efter de særlige Forhold, der er til Stede i disse Lande.

Protektionismen er efter Krigen blevet betydelig skærpet og udvidet. Det gamle Frihandelsland, England, har betraadt Toldvejen, og Amerika og Frankrig forsøger gennem Forhøjelse af de i Forvejen høje Toldsatser at gardere sig. Her vil det blive nødvendigt, om Europa skal komme ud af den økonomiske Krise og dermed bidrage til Arbejdsløshedens Bekæmpelse, at der kommer internationalt Samarbejde i Gang under Førelse af Folkeforbundet og Det internationale Arbejdsbureau med det Formaal at tilvejebringe en planmæssig Ordning af Verdensøkonomien.

Der er heller ingen Tvivl om, at den Ophævelse af Frikonkurrencen, der efterhaanden finder Sted gennem Udviklingen af Karteller, Truster og lignende Organisationer indenfor den kapitalistiske Produktionsordning uden egentlig Kontrol fra Samfundsmagtens Side, rummer en Fare for en gennemført Plan-

økonomi. De monopolistiske Organisationer behersker nu vigtige Markeder, og de er ofte afgørende Faktorer med Hensyn til Bestemmelsen af Produktionsmængden, Varefordelingen og Prisdannelsen.

Arbejderne erkender, at den Udvikling, der her har fundet Sted, er et Skridt i Retning af et mere fremskredent Produktionstrin i det kapitalistiske Samfund, og at de monopolistiske Organisationer kan betyde Udgangspunktet for en Udvikling til en planmæssig Ordning af Samfundsøkonomien. Derfor vender Arbejderne sig forsaavidt ikke imod disse økonomiske Organisationer, men fordrer offentlig Kontrol med dem. Man anser dette for at være særlig paakrævet, fordi de monopolistiske Organisationers Prispolitik ofte er egnet til at skærpe den økonomiske Krise og dermed fører til forøget Arbejdsløshed.

Fra Arbejderbevægelsens Side hævder vi jo, at det er selve det kapitalistiske Samfund, der maa omdannes, at det er Produktionsmidlernes Overgang til Samfundsejendom, der alene indebærer Mulighed for en virkelig Planøkonomi. Der er da efter min Formening heller ingen Tvivl om, at Udviklingen fører der henimod, og at det økonomiske Kaos, vi er inde i, nødvendigvis maa medføre en betydelig ændret Stilling fra Samfundets Side til de økonomiske Problemer. Jeg tror ikke det vil være muligt fortsat alene at overlade til den private Virksomhed at være eneraadende med Hensyn til Produktionsfaktorerne, naar disses Standsning eller Indskrænkning i stigende Grad lægger Byrder paa Samfundet som saadant. Jeg erkender den Dristighed og Fremsynethed, der ofte har præget det private Initiativ, men en fornuftig Afbalancering gennem Adgangen til Varetagelse af de samfundsmæssige Interesser, der ligger i disse Virksomheder, vil utvivlsomt være en lykkelig Udvikling.

I det Reorganisationsarbejde, der maa og skal finde Sted, om ikke vor Kultur skal gaa til Grunde, vil man ogsaa kunne paaregne Arbejderklassens Medvirkning. Her maa først og fremmest den gensidige Mistillid ryddes af Vejen gennem større Aabenhed overfor hinanden og derigennem en forøget Hensyntagen til hinandens Interesser. Vel er den danske Arbejderklasse maalbevidst, men den er ogsaa lydhør overfor Tidens Krav, naar kun den ved, at den ikke bliver misbrugt. Den er ikke til Fals for bolchevikiske Eksperimenter, men den kræver til Gengæld Aabenhed og Ligestilling i Forhandlinger om dens Løn- og Arbejdsbetingelser.